

Куліш І.М. Особливості вивчення іноземної мови науково-професійного спрямування / І.М. Куліш // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – Випуск 112. – Черкаси, 2007. – С. 32-36.

УДК 371

І.М. Куліш

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НАУКОВО-ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Annotation. Some peculiarities of ESP teaching are considered in the article. Didactic game method is found to be effective for creating virtual speech environment on the base of professional scientific situations. The results of students' questionnaire as to the ESP teaching are presented in the work.

Анотація. В статті розглядаються деякі особливості викладання іноземної мови науково-професійного спрямування. Дидактична гра, а саме, ділова гра, вважається ефективним методом відтворення реальних ситуацій наукового та професійного спілкування в штучних умовах. Стаття надає результати анкетування магістрантів щодо їх потреб і інтересів при вивченні іноземної мови науково-професійного спрямування.

Аннотация. В статье рассматриваются некоторые особенности преподавания иностранного языка научно-профессиональной направленности. Дидактическая игра, в частности, деловая игра, считается эффективным методом создания реальных ситуаций научного и профессионального общения в искусственно созданных условиях. Статья предоставляет результаты анкетирования магистрантов относительно их потребностей и интересов при изучении иностранного языка научно-профессиональной направленности.

Особливий підхід до проблем освіти на сучасному етапі зумовлює надзвичайну увагу до викладання іноземної мови на різних етапах

навчання. З розширенням міжнародних контактів, тісних зв'язків, спільних проектів та співпраці зростає значення володіння іноземною мовою фахівцями різних спеціальностей. Саме тому увагу дослідників притягують різні аспекти викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах, змістові та організаційні особливості цього процесу.

Викладання іноземної мови на 1 та 2 курсах немовних факультетів має професійне спрямування, зорієнтоване на збагачення лексичного запасу студентів спеціальною лексикою, професійною термінологією та активізацію дій студентів щодо загальномовних знань, на розширення граматичного та лексичного мінімумів; на застосовування усних контактів у ситуаціях професійного спілкування; на здійснення письмових контактів в ситуаціях професійного спілкування.

Вивчення іноземної мови на 5 курсі студентами та магістрантами теж має певні особливості. Назва навчальної дисципліни „Основи наукової комунікації іноземною мовою” свідчить про зосередження уваги на комунікативному підході і вивченні іноземної мови науково-професійного напрямку, на здійсненні читання і осмислення професійно орієнтованої та загальнонаукової іншомовної літератури, використання її в соціальній та професійній сферах.

Щодо змістової сторони цієї навчальної дисципліни, доцільно використовувати оригінальну автентичну інформацію, пов'язану з історією та розвитком науки та наукових досліджень, з історією розвитку галузі – майбутньому фаху студентів і магістрантів, а також з загальнонауковими темами щодо особливостей мислення, дискусії, допитливості майбутніх вчених, наукових винаходів та відкриттів. Джерелами цієї інформації можуть бути як друковані видання іноземною мовою, так і періодичні видання, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, інформаційна мережа Internet, яка є досить актуальною для самостійної роботи студента, оскільки забезпечує великою кількістю різноманітної інформації, яка може бути цікавою та корисною для фахівців різних спеціальностей. У роботі з

Internet викладач, як правило, тільки спрямовує студента чи магістранта щодо пошукової системи, наприклад, або щодо особливостей самого матеріалу, а також забезпечує технологією самостійної роботи з іншомовною інформацією у мережі.

Організація навчального процесу має бути спрямована на ефективне удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності саме на базі науково-технічної професійної інформації, де особливе значення надається комунікативному підходу у навчальному процесі вивчення іноземної мови. Враховуючи ці завдання доцільно використовувати різноманітні ділові ігри. Саме цей вид дидактичних ігор відтворює у штучних умовах реальні ситуації наукового та професійного спілкування. Слід також привернути увагу до складності та багатосторонності гри як методу навчання. Більше того, виходячи з класифікації ігор, викладач може більш глибоко реалізувати ідею її багатофункціональності: дидактична гра може бути водночас грою на закріплення засвоєного матеріалу (ознайомлення з новим матеріалом, формування умінь практичного застосування знань тощо), репродуктивною (частково-пошуковою, творчою), самостійною (керованою), індивідуальною (парною, груповою), одноразовою (систематичною, періодичною), попередньої підготовки (імпровізацією), комунікативною (аудіотехнічною, предметною, комп'ютерною, телевізійною). До ділових ігор можна віднести організацію тематичних дискусій, „круглих столів”, конференцій, презентацій проектів тощо. Такий метод навчання забезпечить комунікативний підхід до вивчення іноземної мови, активізацію знань студентів чи магістрантів щодо наукової та професійної термінології, щодо граматичних структур, які частіше використовуються у науковій літературі; сприятиме створенню ділової, навчальної, творчої, дружньої атмосфери у групі, оскільки під час підготовки до таких заходів студенти працюватимуть у мікрогрупах, підтримуючи членів своєї „команди”.

Цей підхід активізує такі види мовленнєвої діяльності як говоріння та аудіювання. Під час підготовки до цих заходів активізуються також такі

види МД як читання наукової та спеціальної літератури і письмо, оскільки студенти опрацьовують іншомовну професійну інформацію, готують анотації та обґрунтування, пишуть плани, виступи, доповіді, узагальнення тощо.

Таким чином, враховуючи особливості навчальної дисципліни „Основи наукової комунікації іноземною мовою” доцільно використовувати такий вид дидактичних ігор як ділові, які сприятимуть підвищенню ефективності навчального процесу та активізації навчальної діяльності студентів і магістрантів університету.

При цьому слід враховувати рівень мовної та мовленнєвої компетентності магістрантів, а також їх потреби та інтереси. Вивчаючи їх думку щодо особливостей викладання іноземної мови науково-професійного спрямування, було проведено анкетування 80 магістрантів ЧНУ природничо-математичних спеціальностей. При створенні анкети нас цікавила думка магістрантів щодо таких аспектів навчальної дисципліни „Основи наукової комунікації іноземною мовою”, як доцільність включення цієї дисципліни у навчальний план магістратури; співвідношення аудиторних занять до самостійної роботи; необхідне спрямування іноземної мови та види мовленнєвої діяльності; доцільність уваги граматичній структурі мови; бажані методи навчання; частотність роботи з періодичними виданнями; доцільне джерело текстів професійного спрямування; бажаний вид рубіжного контролю. Анкетування проводилося на початку та в кінці навчального року з метою порівняння думки до та після вивчення навчальної дисципліни „ОНКІМ”.

Як показало проведене дослідження, переважна більшість магістрантів вважають доцільним включення цієї дисципліни у навчальний план магістратури, при цьому на кінець навчального року відсоток респондентів, які висловилися за доцільність зріс (76,2% - 83,3%). Кількість магістрантів, яка ставила доцільність у залежність від потреб і рівня підготовки магістранта, знизилася у кінці навчального року (21,4% - 16,6%). Отже, дані факти та відсутність заперечень щодо доцільності включення цієї

дисципліни свідчить про усвідомлення магістрантами необхідності вивчення іноземної мови науково-професійного спрямування.

Більшість магістрантів вважають ефективним співвідношення аудиторних занять до самостійних як 2/3 до 1/3 (59,5% - 60 %). Співвідношення 1/2 до 1/2 вважають ефективним 26,2% магістрів на початку навчального року та 36,7% - в кінці. Зростання даного показника можна пояснити, на наш погляд, готовністю деяких магістрантів працювати більше самостійно або їх більшою зайнятістю (5 курс – особисті проблеми, питання працевлаштування тощо). Незначний відсоток респондентів вважає ефективним співвідношення аудиторних занять до самостійних як 1/3 до 2/3, в кінці навчального року цей відсоток знизився ще (14,3 % - 3,3 %), що можливо свідчить про усвідомлення магістрантами ефективності саме аудиторних занять.

Переважає більшість магістрантів вважає, що їм необхідні знання іноземної мови і загального, і професійного спрямування (61,9% - 76,7%), що, очевидно, може свідчити про два аспекти: недостатній рівень підготовки щодо загальномовних знань та навичок і (або) усвідомлення необхідності удосконалення знань і умінь General English та ESP, оскільки під час наукової та професійної діяльності виникають ситуації, які потребують щоденного іншомовного спілкування. Незначній кількості магістрантів необхідна тільки іноземна мова професійного спрямування (28,6% - 16,7%), що показує високий рівень мовної компетентності незначної кількості магістрантів. Їм доцільно давати більше завдань на самостійне опрацювання науково-технічної літератури, творчих завдань, доручати керівні ролі у ділових іграх та коригуючі у презентаціях проєктів. Ті магістранти, які висловилися за загальне спрямування іноземної мови (9,5% - 6,7%) або мають низький рівень іншомовної компетентності і неготові до іноземної мови професійного спрямування, або не усвідомлюють значення іноземної мови у фаховій діяльності. У першому випадку їм доцільно відвідувати додаткові курси з іноземної мови, оскільки в рамках навчальної дисципліни не існує

можливості працювати з низьким рівнем мовної компетентності. У другому випадку частина магістрантів усвідомила значення ESP протягом навчального року.

Більшість магістрантів вважають, що їм слід удосконалювати всі види мовленнєвої діяльності (61,9% - 43,3%), при цьому більший відсоток респондентів наголошує на говорінні та аудіюванні (28,6% - 43,3%), менший – на читанні та письмі (4,8% - 13,3%). Це свідчить про потребу удосконалення усного мовлення магістрантів.

Інтереси респондентів на боці усного обговорення загальних та спеціальних проблем (26,2% - 67%), у порівнянні з читанням та перекладом спеціальних текстів (14,3% - 13,3%), але переважна більшість магістрантів за обидва види діяльності (66,7% - 80%), причому в кінці навчального року число прихильників обох видів зростає на фоні значного зростання відсотку за усне обговорення проблем. На наш погляд, це пов'язано з тим, що усні види роботи, як правило, динамічніші та цікавіші.

Переважна більшість магістрантів вважає доцільним приділяти увагу граматичній структурі мови (61,9% - 70%), усвідомлюючи важливість цього аспекту мови та, очевидно, бажаючи активізувати знання та уміння після декількох років перерви у вивченні іноземної мови. Достатньо помітний відсоток респондентів розглядають цю проблему в залежності від потреб та рівня підготовки магістранта (35,7% - 26,7%), і досить незначний відсоток респондентів не вважають доцільним приділяти увагу цьому аспекту мови (2,4% - 3,3%), що, можливо, свідчить про їх високий рівень мовної компетентності та довготривалої пам'яті.

Щодо методів навчання, переважна більшість магістрантів віддає перевагу дискусії, „круглому столу” (54,8% - 80%), що підтверджує перевагу усних видів роботи: обговорень, диспутів, тематичних розмов, а зростання відсотку в кінці навчального року свідчить про однозначно позитивну оцінку цього методу роботи. Презентація проектів знайшла прихильників серед незначної кількості магістрантів (9,5% - 10%), що може свідчити про

складність цього виду роботи для більшої частини магістрантів або неінформованість щодо такого виду роботи.

Слід зауважити, що магістранти досить високо оцінюють роботу з пресою, оскільки значна частина вважає доцільним приділяти їй увагу на кожному занятті (30,9% - 63,3%) або раз на місяць (50% - 36,7%). Це свідчить про зацікавленість майбутніх спеціалістів іншомовними науково-фаховими періодичними виданнями.

Переважає більшість магістрантів вважає, що джерелом інформації професійного спрямування може служити як самостійний пошук, так і матеріал, підібраний викладачем (57,1% - 66,7%). Вони виступають за вдале поєднання обох джерел, що є, на нашу думку, найоптимальнішим варіантом, оскільки, викладач підходить до підбору з науково-методичної точки зору, а магістрант краще враховує свої потреби та інтереси, що є важливими факторами мотивації та ефективності навчального процесу.

Якщо на початку року магістранти не впевнені у виді рубіжного контролю, то в кінці року переважна більшість виступає за модульно-рейтинговий контроль (90%), що свідчить про дійсні переваги цього виду контролю перш за все для самого студента: систематична, послідовна, творча робота протягом семестру високо оцінюється в кінці навчального курсу.

Підсумовуючи результати проведеного анкетування, можна зробити висновки по такі тенденції щодо навчальної діяльності магістрантів у вивченні навчальної дисципліни „ОНКІМ”:

1. Загалом магістранти зацікавлені у вивченні цієї навчальної дисципліни і надають перевагу співпраці з викладачем.
2. Магістранти мають недостатній рівень мовної компетентності, потребують активізації та удосконалення знань, умінь і навичок як у напрямку General English, так і ESP.
3. Усвідомлюючи необхідність займатися всіма видами МД, магістранти надають перевагу усним формам, зокрема, таким методам, яке

дискусія, „круглий стіл”, не виключаючи при цьому роботу з періодичними виданнями.

4. Хоча магістранти звикли до традиційних форм контролю, вони надають перевагу кредитно-модульному контролю.